

Το «Πανεπιστήμιο» της αγοράς

13 Οκτωβρίου 2011

του Γιώργου Π. Τριμπέρη

Καθηγητή του Τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αφού διέλυσε τις εργασιακές σχέσεις στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, αφού ευτέλισε την ποιότητα ζωής των εργαζομένων οδηγώντας τους στη φτώχεια, στην ανασφάλεια και στην ανεργία, αφού αποδιάρθρωσε την δευτεροβάθμια εκπαίδευση με το «νέο» σχολείο και τον σχολικό «Καλλικράτη», υποβαθμίζοντας το πρόγραμμα σπουδών, επιβάλλοντας εκπαιδευτικά στους μαθητές ένα πνευματικό εunuχισμό, με τον νόμο 4009/11 τον οποίο ψήφισε για τα ΑΕΙ με την σύμπραξη της Ν.Δ., της ΔΗ.ΣΥ. και του ΛΑ.Ο.Σ., μετά από ένα όργιο πολιτικής συναλλαγής, **έρχεται να ισοπεδώσει την Δημόσια και Δωρεάν Εκπαίδευση, χτίζοντας πάνω στα ερείπιά της μια εταιρεία απόλυτα ελεγχόμενη τόσο από την ίδια την κυβέρνηση, ως γνήσιο εκφραστή της αγοράς, όσο και από την αγορά καθατή, με ένα ιδιαίτερα αυταρχικό τρόπο.**

Η κυβέρνηση εντολοδόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του κεφαλαίου, ασφαλώς και δεν αυτενεργεί. Χρόνια τώρα εξυφαίνονται στρατηγικές απόλυτης ένταξης της Εκπαίδευσης στην κερδοφορία των επιχειρήσεων, παράλληλα με την απόλυτη εμπορευματοποίησης της προσφοράς κατάρτισης.

Η Ευρωπαϊκή Στρογγυλή Τράπεζα (ΕΣΤ), ήδη από 1989, επισημαίνει την «στρατηγική σημασία της εκπαίδευσης για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα» [1], ενώ το 1995 διακηρύσσει: «Το κλειδί της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης βασίζεται στην ικανότητα της εργατικής της δύναμης να ανυψώσει ασταμάτητα τα επίπεδα γνώσης και δεξιότητας της. Σε πολλά μέρη, τα εκπαιδευτικά συστήματα δεν προσφέρουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες (...). Από εδώ και στο εξής, την ευθύνη της κατάρτισης πρέπει οριστικά να την αναλαμβάνει η βιομηχανία» [2].

Η εμπορική και όχι μόνο εκμετάλλευση του ανθρώπινου δυναμικού ακόμα και στο στάδιο της «παραγωγής της διανοητικής ειδικευσης» υπήρξε στόχος του κεφαλαίου εδώ και χρόνια. Όμως στα πλαίσια της αναδιανομής των παραγωγικών δυνάμεων και αγορών (παγκοσμιοποίηση) μπήκαν σε εφαρμογή συγκεκριμένα επιχειρησιακά σχέδια. Αρχικά, η απελευθέρωση της αγοράς της Εκπαίδευσης, συγκαταλέγοντας την στο εμπόριο υπηρεσιών (Σηάτλ 1999), ώστε να ανοίξει ο δρόμος στα μεγάλα κυρίως Αμερικανικά, Αγγλικά και Αυστραλιανά Πανεπιστήμια για συμφωνίες δικαιοχρησίας με δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα στον κόσμο, απετέλεσε ουσιαστικά την επισημοποίηση μιας πολιτικής επενδύσεων κεφαλαίου, σε χώρες όπου υπάρχει ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, που είχαν ήδη ξεκινήσει από τα τέλη της δεκαετίας του 1980.

Στις 19 Ιούνη 1999, 30 Υπουργοί Παιδείας χωρών της Ε.Ε. υπέγραψαν τη «Διακήρυξη της Μπολόνια» που αποβλέπει στην καθιέρωση «ενός ευρωπαϊκού χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης». Αμέσως, πανεπιστημιακοί διακηρύσσουν ότι πρέπει να τοποθετήσουμε τη Διακήρυξη της Μπολόνια στο πλαίσιο του έντονου ενδιαφέροντος που εκφράζεται μαζικά στην Ευρώπη, για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα μέσα στην οικονομία της γνώσης.

Κατά την διάρκεια της Συνόδου Κορυφής της Πράγας, οι Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας θυμήθηκαν ότι «η ποιότητα της Α.Ε. και της έρευνας είναι και οφείλει να είναι προσδιοριστική ως προς την θελκτικότητα και την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης» [3].

Το Γενάρη του 2001 η Κομισιόν δημοσίευσε μια αναφορά που «λαμβάνει υπ' όψη

(.....) τις συνεισφορές των κρατών-μελών. Το γεγονός αυτό πρέπει να τονιστεί γιατί καταδεικνύει την απευθείας συνεργασία των κυβερνήσεων με την Κομισιόν». Διαβάζουμε στην αναφορά αυτή ότι: «Η άνοδος του επιπέδου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι ουσιώδης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του δυναμισμού της Ευρώπης» [4]. Το ίδιο έγγραφο αναφερόμενο στα συμπεράσματα της Συνόδου της Λισσαβόνας

υπενθυμίζει ότι «τα συστήματα εκπαίδευσης οφείλουν να συνεισφέρουν στην πραγματοποίηση της οικονομίας της γνώσης τις πιο ανταγωνιστικές και πιο δυναμικές του κόσμου, ικανές για διαρκή οικονομική ανάπτυξη που θα συνοδεύεται από βελτίωση ποσοτική και ποιοτική της πρακτικής χρήσης και από μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Η τροποποίηση της Ευρωπαϊκής δομής της Ανώτατης Εκπαίδευσης σύμφωνα με το αμερικανικό μοντέλο παρουσιάζεται ως ο μοντέλο για την πραγματοποίηση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης έναντι του αμερικάνικου και του Ασιατικο-ιαπωνικού οικονομικού μπλοκ. Βλέπουμε λοιπόν ότι **οι πολυεθνικές και οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, που τις εκφράζουν σε πολιτικό επίπεδο, τοποθετούν την εκπαίδευση και τις εκπαιδευτικές αναδιαρθρώσεις στο πλαίσιο του ανταγωνισμού των οικονομικών μπλοκ, Ευρώπη –ΗΠΑ – Ασία/Ιαπωνία.**

Στις μέρες μας ο αγώνας δρόμου για τεχνολογικές καινοτομίες, η συστηματική οργάνωση όλων των σφαιρών της κοινωνικής ζωής, απαιτούν μια ειδίκευση όλο και πιο έντονη και μια εκπαίδευση τεχνοκρατών-ειδικών. Για το λόγο αυτό η νεοθετικιστική στάση αντικαθιστά τον κλασικό φιλελευθερισμό. **Το μαζικό αστικό Πανεπιστήμιο γίνεται μια πραγματική «μηχανή διπλωμάτων», ένα πραγματικό εργοστάσιο ειδικεύσεων.** Το γεγονός ότι πρόκειται για ειδικεύσεις που όχι μόνο είναι όλο και πιο τεμαχισμένες, αλλά και συνεχώς κυμαίνονται, οδηγεί την ίδια την αστική τάξη, για τους δικούς της λόγους να υποστηρίζει ότι το παραδοσιακό αστικό Πανεπιστήμιο γνωρίζει μια βαθιά κρίση. Ο καπιταλισμός δεν αναπτύσσει την παραγωγή παρά κάτω από την προσταγή του κέρδους. Ο ανταγωνισμός τείνει να ελαττώνει συνολικά το μέσο ποσοστό κέρδους, και η συγκέντρωση των κεφαλαίων ωθεί τα μεγάλα μονοπώλια σε διαρκή αγώνα δρόμου για την επίτευξη υπερκερδών. Τα μονοπωλιακά υπερκέρδη που στηρίζονται στην τεχνολογική πρόσοδο, κατέχουν την πρώτη θέση ανάμεσα στα υπερκέρδη. Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής χαρακτηρίζεται από μια συστηματική και αγωνιώδη προσπάθεια για την ιδιοποίηση τεχνολογικών προσόδων. Αυτό οδηγεί σε μια επιτάχυνση των τεχνολογικών καινοτομιών, που άρχισε τη δεκαετία του σαράντα στις ΗΠΑ (βλ. ανάπτυξη της Φυσικής των ημιαγωγών και διατάξεων τους κλπ.) και μετά το 1948 στις υπόλοιπες ιμπεριαλιστικές χώρες.

Στη χώρα μας, οι διοικητικές δομές του πανεπιστημίου, το περιεχόμενο της διδασκαλίας, η καθημερινή λειτουργία και οργάνωσή του, δεν είναι προσαρμοσμένες στις σύγχρονες ανάγκες των μονοπωλίων ενώ παράλληλα είναι κοστοβόρες για το κράτος. Το παραδοσιακό αστικό πανεπιστήμιο δεν μπορεί πλέον να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της αγοράς διατηρώντας τα στοιχεία δημοκρατικότητας και ακαδημαϊκού ελέγχου, «προνομία» που το ίδιο το αστικό κράτος είχε εκχωρήσει στη πανεπιστημιακή κοινότητα, αποτέλεσμα και των πιέσεων του πανεπιστημιακού κινήματος μετά την μεταπολίτευση και ιδιαίτερα στις αρχές το '80. Τόσο το ΠΑΣΟΚ, όσο και η ΝΔ, σε διάφορες χρονικές περιόδους, επιχείρησαν στον ένα ή στον άλλο βαθμό να περάσουν θεσμικά τις παραπάνω στρατηγικές στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Ένα μέρος τους πέρασε, παρά τις αντιδράσεις, όχι όμως ο κύριος κορμός τους. Σήμερα η κυβέρνηση έχοντας ολομέτωπα επιτεθεί στις λαϊκές κατακτήσεις, έχοντας δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα φόβου και ανασφάλειας, έχοντας κατασυκοφαντήσει το Πανεπιστήμιο σε όλες του τις εκφάνσεις, φοιτητές, διδάσκοντες, διοίκηση, άσυλο, δημοκρατική λειτουργία, εκτιμά ότι είναι η κατάλληλη στιγμή να τελειώσει και με αυτό το γραμμάτιο.

Και με τον νόμο που ψήφισε το κάνει αυτό:

- Διαλύοντας το ενιαίο των επιστημονικών αντικειμένων και την επιστημονική

αυτοτέλεια των Τμημάτων, διαγράφοντας τους Τομείς, επιβάλλοντας την εξατομίκευση των προγραμμάτων σπουδών των φοιτητών, εξαφανίζοντας, με τον τρόπο αυτόν, τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων, που ήταν απόρροια της ολοκληρωμένης και πολύπλευρης σπουδής ενός συγκεκριμένου επιστημονικού αντικειμένου.

Δημιουργώντας ένα Πανεπιστήμιο-ΑΕ (Ανώνυμη Εταιρεία):

- Η οποία θα πουλά διαφόρων ειδών κατάρτιση όπως 2ετή διπλώματα, εξ αποστάσεως μάθηση, e-learning, 3ετή κατάρτιση, μεταπτυχιακή κατάρτιση, “γνώση” γρήγορα αναλώσιμη, επί πληρωμή, παράγοντας νέους ημιμαθείς “επιστήμονες”, εύκολα και πολύμορφα εκμεταλλεύσιμους. Με παροχή ειδικής επιμόρφωσης, θερινών μαθημάτων και προγραμμάτων δια βίου μάθησης για λογαριασμό και με χρηματοδότηση των ενδιαφερόμενων ατόμων και φορέων του ιδιωτικού ή/και του δημόσιου τομέα.
- Στην εταιρική συγκρότηση του Πανεπιστημίου-ΑΕ κυρίαρχο μαζί με το Συμβούλιο ρόλο θα παίζει η **ίδρυση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας** η οποία «μεριμνά» για:
  1. την αξιοποίηση και διαχείριση μέρους ή του συνόλου των πόρων που προέρχονται από την αξιοποίηση της περιουσίας του, καθώς και τα κονδύλια που σχετίζονται με την επιστημονική έρευνα, την ανάπτυξη και την επιστημονική μελέτη που χρηματοδοτούνται εν όλω ή εν μέρει από τρίτους,
  2. την παραγωγή και διάθεση προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών έναντι τιμήματος σχετικά με τους ερευνητικούς στόχους του ιδρύματος, αυτοτελώς ή μετά από σύσταση θυγατρικών εταιρειών ή σε συνεργασία με άλλους φορείς ή με τη συμμετοχή του σε οποιοδήποτε παραγωγικό φορέα ή επιχείρηση, στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό,
  3. την εκχώρηση ή διάθεση άδειας εμπορικής εκμετάλλευσης προϊόντων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας, έναντι τιμήματος που καθορίζεται συμβατικά σε άλλο οργανισμό ή επιχείρηση οποιασδήποτε μορφής,
  4. την ίδρυση εταιρειών τεχνολογικής βάσης-έντασης γνώσης (spin off) για την οικονομική ή κοινωνική αξιοποίηση ή εκμετάλλευση των

ερευνητικών αποτελεσμάτων ή η συμμετοχή στην ίδρυσή τους με ομάδες επιστημόνων.

Και ενώ το πανεπιστήμιο-ΑΕ αναζητά πόρους εμπορευματοποιώντας την παροχή γνώσης και τα ερευνητικά του αποτελέσματα,

- Η φοιτητική μέριμνα (σίτηση, στέγαση) παύει να αποτελεί ευθύνη του κράτους και περνά στα χέρια ιδιωτών προς εκμετάλλευση, ενώ η δωρεάν διανομή συγγραμμάτων καταργείται.

Για να λειτουργήσει απρόσκοπτα αυτό το πανεπιστήμιο-ΑΕ, στο όνομα της “παραγωγικότητας” της εργασίας και της “ασφαλούς” λειτουργίας πρέπει κάθε δημοκρατικός λόγος και έλεγχος να στραγγαλιστεί.

- Το περίφημο 15μελές “Συμβούλιο” στην κεφαλή του Ιδρύματος, με δικαίωμα εξαφάνισης Τμημάτων, Σχολών, διορισμού πρυτάνεων. Ακόμα και τώρα που, σύμφωνα με τον νόμο, οι επικεφαλής των ακαδημαϊκών οργάνων, πλην φυσικά του παντοδύναμου Συμβουλίου, παίζουν γραμματειακό ρόλο, ο πρύτανης διορίζεται από το Συμβούλιο και δεν είναι καν απαραίτητο να είναι μέλος του Ιδρύματος. Πρέπει να είναι απόλυτα βέβαιοι ότι θα συμμορφωθεί με τις εντολές τους.
- Το **άσυλο** καταργείται φιμώνοντας κάθε προοδευτική φωνή, ενώ με το πρόσχημα της καλής λειτουργίας του προγράμματος σπουδών, τις οποίες έχει διαλύσει, απαγορεύει την επιμήκυνση του διδακτικού εξαμήνου, προφανώς λόγω ανεπιθύμητων κινητοποιήσεων. Οι εκπρόσωποι των φοιτητών στα όποια όργανα, χάνουν τα ιδιαίτερα πολιτικά τους χαρακτηριστικά μέσα στο ενιαίο ψηφοδέλτιο από το οποίο εκλέγονται.
- Οι υπάλληλοι του πανεπιστημίου-ΑΕ, άλλοτε ελεύθερα σκεπτόμενοι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, θα ζουν με το δέλεαρ του επιχειρησιακού bonus παραγωγής, εφόσον είναι υπάκουοι στους κανόνες των αφεντικών, απλοί διαχειριστές των όρων που θα επιβάλλει η αγορά και το περίφημο «συμβούλιο» το οποίο θα την αντιπροσωπεύει. Ο επιχειρηματικός ανταγωνισμός ανάμεσα στα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, για την εξασφάλιση ευνοϊκότερης οικονομικής μεταχείρισης (bonus παραγωγικότητας) θα αντικαταστήσει την ευγενική επιστημονική άμιλλα. Υπάλληλοι παντός είδους, πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, αν δεν την καταργήσουν, πλήρους, μερικής, ιδιωτικού δικαίου, υποβαθμίζοντας την διδακτική διαδικασία με ανάθεση διδακτικού έργου σε «μισθοφόρους

εντεταλμένους διδάσκοντες» με συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου, ως και από «πτάμενους» επισκέπτες καθηγητές της αλλοδαπής, με σκοπό να καλυφθούν τα κενά σε διδάσκοντες, αποτέλεσμα της περικοπής νέων διορισμών μόνιμου προσωπικού. Με «δωρητές»-επιχειρηματίες οι οποίοι μπορούν να ιδρύουν προσωπικών συμφερόντων έδρες μέσα στο πανεπιστήμιο-ΑΕ.

- Το πανεπιστήμιο-ΑΕ θα επιβάλλει διαδικασίες πιστοποίησης, εισάγοντας κριτήρια της πιο στυγνής εμπορευματοποίησης και ευτελούς χρησιμοθηρίας, που θα οδηγήσουν σε μαρασμό τη βασική έρευνα, η οποία στη χώρα μας σε συντριπτικό ποσοστό διεξάγεται στα Πανεπιστήμια, ενώ οι ανθρωπιστικές επιστήμες θα εξαλειφθούν ως «μη παραγωγικές», εκτός από εκείνες οι οποίες θα ικανοποιούν τους στόχους της ιδεολογικής τους παρέμβασης στους φοιτητές και στην κοινωνία. Στην εκπαιδευτική διαδικασία συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων Σπουδών, η απαιτούμενη σφραγίδα πιστοποίησης και η απειλή της διακοπής της όποιας χρηματοδότησης στους αντιφρονούντες, είναι αρκετή για την προσαρμογή, ακόμα και εκείνων που θα πρότειναν συνέχιση των 4ετών σπουδών, να τις περιορίσουν αναγκαστικά στα 3 έτη.

Όπως αναφέρθηκε, οι Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας και οι πολυεθνικές θέλουν να

κάνουν την Α.Ε. ανταγωνιστική σε σχέση με του ΗΠΑ και Ασία/Ιαπωνία. Παράλληλα επιχειρείται η οικοδόμηση προγραμμάτων σπουδών με ίδιο επίπεδο, μέσα από την προοδευτική εναρμόνιση της Ευρωπαϊκής Α.Ε. Πίσω από τους όρους «εναρμόνιση» και «οικοδόμηση προγραμμάτων σπουδών με ίδιο επίπεδο», πρέπει να καταλάβουμε ότι ο μείζων στόχος της Διακήρυξης της Μπολόνια είναι να επιβάλει δομές και μεθόδους που έχουν σκοπό τη δυνατότητα σύγκρισης «των διαφορετικών προσφορών εκπαίδευσης» προσκειμένου να εξασφαλιστεί ένας «καλός» συναγωνισμός ανάμεσα σε όλες αυτές τις προσφορές.

Η οργάνωση του ανταγωνισμού στην Α.Ε. εκτιμάται ότι θα της επιτρέψει να αναπληρώσει τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην Ευρώπη. Όπως αναφέρει η Κομισιόν: «Σε ότι αφορά την Ανώτατη και μετα-πανεπιστημιακή εκπαίδευση η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών παραδοσιακών ιδρυμάτων βρίσκεται σε γενικές γραμμές

σε μια φάση εξερευνητική, ενώ οι αμερικανοί ομολογοί τους φτάνουν στη φάση της ανάπτυξης και καινούργιες εμπορικές επιχειρήσεις συγκροτούνται σε συνεργασία με τα πιο φημισμένα πανεπιστήμια»[5].

Σε ένα προπαρασκευαστικό έγγραφο της συνάντησης των **Ευρωπαίων πρυτάνεων της Σαλαμάγκα το Μάρτη του 2001** διαβάζουμε: «*Η ανταγωνιστικότητα για τους σπουδαστές, τους ερευνητές και τους καθηγητές, σημάνει να έχουν πάνω απ' όλα ζήτηση τόσο σε τοπικό επίπεδο, όσο και σε διεθνές, μέσα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό φήμης, ταλέντου και πόρων*».

Ο ανταγωνισμός έχει ως πρωταρχικό στόχο τη δημιουργία πανεπιστημίων «*παγκοσμίου επιπέδου ανταγωνιστικών, πανεπιστημίων που θα έλκουν πολύ δημόσιο και ιδιωτικό χρήμα, που θα διαθέτουν τους καλύτερους καθηγητές, χάρη στους ελκυστικούς μισθούς, τους καλύτερους φοιτητές. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την άνιση εξέλιξη των πανεπιστημίων και άνιση συγκέντρωση πόρων*»[6].

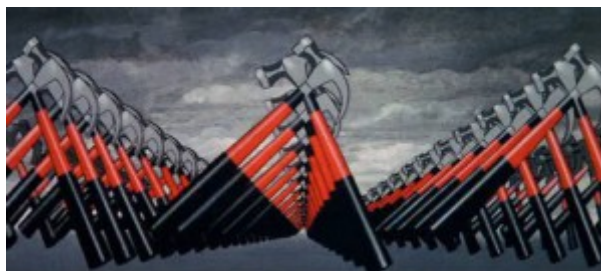
Όλες οι συζητήσεις στο παραπάνω πλαίσιο σχετικά με τον ανταγωνισμό καταλήγουν στο συμπέρασμα πως θα βελτιωθεί η ποιότητα των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και θα τους επιτρέψει να γίνουν παγκοσμίου επιπέδου. Όλα τα επίσημα έγγραφα μιλούν για τη αναγκαιότητα ανάπτυξης κριτηρίου ποιότητας μέσω ανεξάρτητων οργανισμών . **Ο οργανισμός που διευθύνει του επίσημους φοιτητικούς οργανισμούς της Ευρώπης (ESIB)** ακολουθεί την ίδια γραμμή: «*Είναι αναγκαία μια δυνατή Ευρωπαϊκή συνεργασία για την δημιουργία συστημάτων εξασφάλισης ποιότητας σε εθνικό επίπεδο. Η διασφάλιση της ποιότητας είναι μια προϋπόθεση για την πιστοποίηση. Πρέπει λοιπόν να δημιουργηθούν σ' όλη την Ευρώπη εσωτερικά και εξωτερικά συστήματα που θα εξασφαλίζουν την ποιότητα*»[7].

Όλα αυτά ακούγονται σωστά. Ποιος θα ήταν αντίθετος σε μια Α.Ε. καλής ποιότητας; Για ποιο λόγο όμως οι πολυεθνικές είναι υπέρμαχοι της αξιολόγησης; Μήπως γιατί ενδιαφέρονται να συνάψουν μεγάλα συμβόλαια για έρευνες με τα πανεπιστήμια που προσφέρουν τις καλύτερες υπηρεσίες και που έχουν την καλύτερη φήμη, σημαντικό πλεονέκτημα για την πώληση ενός προϊόντος; Μήπως γιατί αδιαφορούν για την άνιση ανάπτυξη των πανεπιστημίων μέσω του ανταγωνισμού και την δημιουργία πανεπιστημίων 2^{ης} και 3^{ης} κατηγορίας; Κανένα έγγραφο δεν απαντά στην ερώτηση: **Ποιοι παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα ενός πανεπιστημίου; Η δωρεάν πρόσβαση; Η έρευνα στην υπηρεσία του λαού; Ο αριθμός των συμβολαίων με εταιρείες για την έρευνα και το περιεχόμενο των μαθημάτων του που ικανοποιούν τις ανάγκες της αγοράς;**

Ο ζήλος των πολυεθνικών για την ανάπτυξη κριτηρίων ποιότητας είναι για να επενδύσουν στο περιεχόμενο της ιδιωτικοποιημένης εκπαίδευσης. Ένα μάθημα για να πουληθεί έχει ανάγκη από ετικέτα ποιότητας. Ειδάλλως η δυσπιστία του καταναλωτή θα συνεχιστεί. Η ποιότητα πρέπει να θεωρείται όχι μέσο διαφοροποίησης και ιεράρχησης, αλλά μέσο για να εγγυηθεί κανείς την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Το 1999, στο Σιάτλ, στη Σύνοδο κορυφής του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, οι σύνεδροι επέμειναν στο γεγονός ότι αυτή η αγορά χρειάζεται διαφάνεια, κινητικότητα, ανταλλαξιμότητα, αμοιβαία αναγνώριση και ελευθερία,

απουσία κανονισμών, περιορισμών και φραγμών στο ίδιο βαθμό με αυτόν που ζητάνε οι ΗΠΑ για τις άλλες βιομηχανίες υπηρεσιών.

Για να πουληθεί το προϊόν παντού στον κόσμο, πρέπει να μπορεί να είναι συγκρίσιμο, να ξέρουμε τι θα αποδώσει, πρέπει να είναι «διαφανές». Το προϊόν πρέπει να μπορεί να μεταφέρεται και να ανταλλάσσεται. Χρειάζεται «αμοιβαία αναγνώριση» του προϊόντος, μείωση περιορισμών για να επιτραπεί η «ελεύθερη» πώληση του προϊόντος.

Η διαδικασία της Μπολόνια έχει ως πρωταρχικό άξονα να τεθούν σε λειτουργία δομές που επιτρέπουν στην οργάνωση του ανταγωνισμού στην Α.Ε. Ωστόσο περιέχει και άλλους στόχους όπως ενίσχυση της αυτονομία των πανεπιστημίων, τους 2 κύκλους σπουδών, του συστήματος πιστωτικών μονάδων και της κινητικότητας.

Η μεν επιθυμία για αυτονομία, εκπορεύεται από την εκτίμηση ότι «.. τα πιο αποκεντρωμένα συστήματα είναι επίσης τα πιο ελαστικά, που προσαρμόζονται πιο γρήγορα και επιτρέπουν αν αναπτυχθούν νέα μορφές συνεργασίας» [8]. Τα πανεπιστήμια πρέπει είναι «ελεύθερα» να μπορούν να πληρώνουν τους «καλύτερους» καθηγητές και ερευνητές, να αυξάνουν τα διδάκτρα για να προσφέρουν περισσότερη ποιότητα στους «εκλεκτούς», να κλείνουν τα συμβόλαια που θέλουν με τον ιδιωτικό τομέα.

Η αυτονομία, λοιπόν, γίνεται όργανο που προορίζεται στη δημιουργία μιας πιο ενισχυμένης ιεραρχίας στην Α.Ε. και επιτάχυνσης της ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης.

Η Κομισιόν εκτιμά ότι μια πιο ελαστική εκπαίδευση πιο γρήγορα, «θα γίνεται όλο και περισσότερο σημαντική, τόσο για την επιχείρηση, ώστε να μπορεί να κάνει καλύτερη χρήση των τεχνολογικών καινοτομιών που αναπτύσσονται ή απαιτούνται, όσο και για τα άτομα, από τα οποία ένα σημαντικό ποσοστό θα πρέπει να αλλάζουν επάγγελμα 4-5 φορές κατά τη διάρκεια της ζωής τους»[9]. Σήμερα τα προγράμματα σπουδών διαφέρουν σε βαθμό που δεν επιτρέπει ένας φοιτητής να αλλάξει εύκολα πανεπιστήμιο. Για τις πολυεθνικές δεν είναι «ελεύθερος» να διαλέξει εξ αιτίας του περίπλοκου του συστήματος εκπαίδευσης. Το επιθυμητό σύστημα είναι εκείνο που επιτρέπει σε όλους (τους εύπορους) να διαλέγουν τους προμηθευτές γνώσης, τις «μάρκες» που προτιμούν, ανεμπόδιστα και εύκολα.

Οι πιέσεις για μείωση της διάρκειας των σπουδών, μειώνει το κόστος εκπαίδευσης, ενώ ενθαρρύνει τους φοιτητές που θα έχουν τη μεγαλύτερη οικονομική ανάγκη, να σταματήσουν στο τέλος των 3 ετών, και να μπουν στη αγορά λιγότερο απαιτητικοί και περισσότεροι εκμεταλλεύσιμοι. Τα πανεπιστήμια

συμβουλεύονται τον κόσμο των επιχειρήσεων, για να δημιουργήσουν διπλώματα χρήσιμα γι' αυτές.

Η διάσπαση του προγράμματος σπουδών, η διαμόρφωση ενός αριθμού συστήματος επιμέρους μονάδων, δημιουργεί ένα πρόγραμμα τεμαχισμένο σε μικρά πακέτα που εμπορευματοποιούνται ευκολότερα. Σε κάθε πιστωτική μονάδα δεν αντιστοιχούν μόνο βαθμοί σπουδών, αλλά επίσης μια κάρτα τιμών. Οι εργαζόμενοι υποχρεώνονται να συμπληρώνουν την ελλειμματική τους μόρφωση σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους (βλ. Ινστιτούτα δια βίου κατάρτισης), με γνώμονα τις κυμαινόμενες ανάγκες των εργοδοτών, αγοράζοντας πακέτα μαθημάτων.

Δεν υπάρχει αγορά στον τέλειο ανταγωνισμό χωρίς την τέλεια κινητικότητα των

καταναλωτών. Οι καταναλωτές πρέπει να έχουν πρόσβαση στο σύνολο των «παραγωγών». Με τον τρόπο αυτό διασυνδέεται η εναρμόνιση, η ποιότητα και η κινητικότητα που στοχεύει στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς εκπαίδευσης.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης στην Ευρώπη αποτελεί η Μεγάλη Βρετανία όπου εφαρμόζεται από το 1991 (Research Assessment Exercise- RAE).

Παραθέτουμε αποσπάσματα του **Βρετανικού τύπου**[10]:

24-4-2002: «Είναι ζωτικής σημασίας το γεγονός ότι το Imperial διοικείται ως πανεπιστημιακή επιχείρηση: Ο **Sir Richard Sykes**, “a captain of industry” (δημιούργησε την Glaxo Smith Kline Medicine) αναδιοργανώνει το βαρύ πυροβολικό της Βρετανίας».

28-3-2002: «Τώρα ευκολότερα πτυχία: Τα πανεπιστήμια χαμήλωσαν τα στάνταρντς ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των φοιτητών. Με αυτόν τον τρόπο επιτρέπουν να αποφοιτούν λιγότερο ικανοί φοιτητές»

24-7-2004: «Τα τελευταία 10 χρόνια, έκλεισαν τις πόρτες τους περισσότερο από το 30% των Τμημάτων Φυσικής. Έχουν επίσης εξαφανιστεί 10 Τμήματα Χημείας. Η επιδημία αυτή αναμένεται να έχει μεγάλη επίδραση στις ερευνητικές δραστηριότητες στη Μ. Βρετανία».

15-5-2004: Ο **Sir Harry Kroto** (Nobel στη Χημεία το 1996) δηλώνει: «Πολλοί αντιπρυτάνεις αντί να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για να

ενδυναμώνουν την επιστημονική τους βάση, συστηματικά χρησιμοποιούν αυτά σαν επιχείρημα για αν εξαφανίζονται ακόμα και τμήματα με σχετικά ισχυρές ερευνητικές δραστηριότητες».

Την εικόνα ολοκληρώνει η δήλωση της **Dr. Brenda Courley**-Vice-Chancellor of the British Open University 1-2-2005:

«Η άφιξη των δυνάμεων της αγοράς δημιούργησαν κάποια πολύπλοκα κοινωνικά ζητήματα και θέτουν κάποιες δύσκολες ερωτήσεις στους πολιτικούς και στις ηγεσίες των πανεπιστημίων. Χρειάζεται όλοι να αναρωτηθούμε τι θεωρούμε δεδομένο στα Ιδρύματα τα οποία έχουν υπηρετήσει την κοινωνία για τόσο καιρό, τόσο καλά, και τι χρειάζεται να προστατευθεί από τις παντοδύναμες δυνάμεις της αγοράς. Πιστεύω ότι τα πανεπιστήμια αντιπροσωπεύοντας τα υψηλότερα ιδανικά της κοινωνίας μας πρέπει να λειτουργούν με υψηλότερα στάνταρτς απ' ό,τι άλλοι οργανισμοί. Όμως, πιστεύω επίσης ότι αυτά τα υψηλά ιδανικά βρίσκονται σε κίνδυνο σ' ένα σύστημα εγκαταλελειμμένο στις δυνάμεις της αγοράς».

Ως θεσμός το Πανεπιστήμιο είναι ενσωματωμένο στο υπάρχον κοινωνικό σύστημα. Χωρίς ριζικό μετασχηματισμό της ίδιας της κοινωνίας, το Πανεπιστήμιο δεν μπορεί να αναλάβει κανένα βιώσιμο μακρόχρονο, ριζικό, μετασχηματισμό τους εαυτού του.

Όμως αυτό που είναι αδύνατο για το Πανεπιστήμιο ως θεσμό, είναι δυνατό για τους φοιτητές. Και αυτό που είναι δυνατό στους φοιτητές μπορεί, σ' ένα συλλογικό επίπεδο, να γίνει πρόσκαιρα δυνατότητα για το Πανεπιστήμιο στο σύνολό του. **Οι φοιτητές και οι διανοούμενοι, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και άλλοι, μπορούν σήμερα να παίξουν ξανά το ρόλο του πρωτοπόρου για το σύγχρονο εργατικό κίνημα.** Έχοντας πλέον συνείδηση του ότι (Μάης '68) μια φοιτητική εξέγερση από μόνη της δεν μπορεί να υποκαταστήσει την πολιτικά μορφωμένη και ισχυρά οργανωμένη επαναστατική πρωτοπορία της εργατικής τάξης, έχουν την δυνατότητα να μεταφέρουν στους εργαζόμενους την κριτική τους στην υπάρχουσα κοινωνία. Είναι εύκολο να δοθεί αυτή τη γνώση με λόγια κατανοητά στο λαό.

Η ρητορική και σχολαστική διάλεκτος είναι το ίδιο στείρα με τον λαϊκισμό. Όμως η εκλαϊκευση έρχεται μετά την αφομοίωση των πραγματικών γνώσεων. Και σ' αυτό το επίπεδο, ένα πραγματικά κριτικό Πανεπιστήμιο μπορεί σήμερα να συνεισφέρει σημαντικά στο μετασχηματισμό της κοινωνίας. **Έτσι, η αλλοτρίωση και η εκμετάλλευση της διανοητικής εργασίας, που σήμερα φαίνεται σαν μία νίκη του καπιταλισμού, μπορεί να συνεισφέρει στην επιτάχυνση της πτώσης του.**

Αναφορές

[1] ΕΣΤ, «Παιδεία και ανταγωνισμός στην Ευρώπη. Φλεβ. 1989 σελ. 4

[2] ΕΣΤ, «Εκπαίδευση για Ευρωπαίους προς την κοινωνία της μάθησης, 1995 σελ. 12

[3] «Meeting the European Ministers in charge of Higher Education in Prague»

[4] «Συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης» σελ. 6 COM

(2001), Brussels, 31-1-2001 « Towards the European Education Area», 19-5-2001.

[5] Κομισιόν , «Αναλογιζόμενοι την Εκπαίδευση του αύριο, προωθούμε την καινοτομία με τις νέες τεχνολογίες, COM(2000), Brussels, 27-1-2000

[6] CRE, Σαλαμάγκα 2001 Shaping the future of the European Higher education Area, Μάρτης 2001, σελ.29

[7] ISIB “The recommendation of the students concerning the Bologna process”, Πράγα, Απρίλης 2001

[8] «Διδασκαλία και μάθηση: προς την κοινωνία της γνώσης»Λευκή Βίβλος για την Εκπαίδευση και την κατάρτιση, Ε.Ε.Κ. Βρυξέλλες,29-11-1995

[9] White paper on growth, competitiveness and employment, The challenges and ways towards the 21st century, Brussels 5-12-1993

[10] <http://education.independent.co.uk/higher>

Το άρθρο του κ. Τριμπέρη αποτελεί επικαιροποίηση προηγούμενου άρθρου του συγγραφέα που δημοσιεύτηκε στο publicuniversitas.wordpress.com στις 15 Αυγ. 2011